

แนวทางความสำเร็จของการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรม ชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอแกลง
จังหวัดระยอง กรณีศึกษา โครงการธนาคารต้นไม้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

The Successful Guidelines for Green Construction in Industrial Area, Trok Fri Mai
Community, Amphur Klaeng, Rayong Province Case study: Tree Bank Project,
Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives

กนกวรรณ โสภักดี (Kanokwan Sopakdee) *

ช่อพกา เหลืองช่างทอง (Chawpaka Luangchangthong) *

ฉันทยาพร ศิริหล่อ (Tanyaporn Sirilor) *

อมรรัตน์ ปัญจมาพร (Amornrat Panjamaphon) *

พิทักษ์ ศิริวงศ์ (Phitak Siriwong) **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวทางความสำเร็จ สภาพปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมของชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ใช้รูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนตรอกไฟไหม้ จำนวน 10 คน ใช้วิธีการหาข้อมูลแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 3 คน เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลและรับรู้ถึงการสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ เครื่องบันทึกภาพและบันทึกเสียง ผู้จัดบันทึก และแนวคำถามการสัมภาษณ์ปลายเปิด ผู้วิจัยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและค้นคว้าเนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของชาวบ้านในชุมชนตรอกไฟไหม้ เริ่มจากการพยายามทดลองปลูกต้นไม้หลากหลายชนิด ชาวบ้านสังเกตเห็นว่ามีต้นยางนาขึ้นอยู่ภายในบริเวณพื้นที่วัดเป็นจำนวนมาก จึงเริ่มเก็บลูกยางนามาเพาะและทดลองปลูกปรากฏว่าเจริญเติบโตได้เป็นอย่างดีจึงนิยมนำมาปลูก เมื่อปลูกแล้วสามารถทำประโยชน์และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ต้นยางนามีอายุ 17 ปีขึ้นไปสามารถนำเอาน้ำมันยางมาทำไบโอดีเซล ถ้ามีอายุมากขึ้นทำให้ราคาของต้นยางเพิ่มสูงขึ้นด้วย ปัจจุบันชุมชนตรอกไฟไหม้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

The Students of Master of Business Administration Program, Entrepreneurship, Faculty of Science Management, Silpakorn University

** รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Associate Professor Phitak Siriwong, Community Management, Faculty of Science Management, Silpakorn University

เศรษฐกิจพอเพียง แหล่งดูงานและสถานที่ฝึกอบรมสำหรับเกษตรกรที่สนใจการทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเองและนำไปสู่การทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนนอกจากนั้นการศึกษายังพบว่าปัญหาและอุปสรรคของชาวบ้านในชุมชนตรอกไฟใหม่ที่มีอยู่ในปัจจุบันเกิดจากการเช่าที่ดินของคนอื่นหรือขอคนอื่นมาทำ พื้นดินบริเวณนี้เป็นดินเค็มไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม ใช้ระยะเวลานานต่อการมองเห็นถึงผลของความสำเร็จ และชาวบ้านยังขาดทักษะความรู้ด้านเกษตรกรรม

คำสำคัญ: แนวทางความสำเร็จ, พื้นที่สีเขียว, แหล่งอุตสาหกรรม

Abstract

The purpose of this qualitative research was studied the successful, the problems and the obstruction over green areas construction in industry sources of Trok Fri Mai community ampher Klaeng, Rayong province. Descriptive analysis method was used in content analysis. Field data had been collected conducting in-depth interview with key informants which are 10 villagers in Trok Fri Mai community by using snowball sampling method and 3 Officials of the agencies related to the tree bank project activity of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives in order to collect data and have an awareness of social responsibility from organization to villagers. The tools for data collection were video recorder, voice recorder and note taker were used to collect data. The researcher used descriptive analysis method to analyze received information from informants and documentary study analysis.

According to the result of this study, the villagers in Trok Fri Mai community have successfully tested the various kinds of tree planting and founded that the planting of the *Dipterocarpus alatus* Roxb can generate income for villagers. When *Dipterocarpus alatus* Roxb grows more than 17 years, the rubber oil can make the Biodiesel. Eventually, the valued of *Dipterocarpus alatus* Roxb can increase profitability as it grows older.

Currently, Trok Fri Mai community became the study center of learning sufficient economy, making a study trip and training for any farmers who are interested in self-sufficient economy, led to sustainable agriculture.

The study also revealed the existing problems and the obstruction that, the villagers have to rent the land of others or ask others to do, the type of soil was saline soil which not suitable for agriculture. Other problem was that project takes long time until archives and these villagers also lack of agricultural knowledge and skills.

Key words: Successful, Green Construction, Industrial Area

บทนำ

ในอดีตการส่งเสริมการพัฒนาประเทศแบบทุนนิยมตะวันตกเชื่อว่าการพัฒนาธุรกิจด้านอุตสาหกรรมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศและเป็นบทพิสูจน์แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวในเรื่องการพึ่งพาปัจจัยการผลิตและเงินทุนของนักลงทุนต่างชาติ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของธุรกิจภาคอุตสาหกรรมก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคม สุขภาพอนามัย และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการดำรง ชีวิตของประชาชนภายในประเทศก่อให้เกิดปัญหาภาวะหนี้สิน ความยากจน ดังนั้นองค์กรธุรกิจได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการรับผิดชอบต่อสังคมกันมากขึ้น จากการทำให้ธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีความสมดุลอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นสถาบันการเงินที่ให้ความช่วยเหลือในด้านทางการเงินแก่เกษตรกร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นและตระหนักถึงการรับผิดชอบต่อสังคม จัดตั้งโครงการ “ธนาคารต้นไม้” โดยให้ภาคประชาชนปลูกต้นไม้ในที่ ดินของตนเองแล้วขึ้นทะเบียนการใช้เนื้อไม้ได้กับธนาคารต้นไม้แต่ละสาขาลงทุนการประเมินรับรองไว้ในรูปแบบบัญชีธนาคาร (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2558)

โครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจากแนวคิดที่ต้องการให้ภาคประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกรปลูกต้นไม้ในที่ดินทำกินของตนเองและการสร้างมูลค่าต้นไม้เป็นสินทรัพย์เกษตรกรได้ค่าตอบแทนจากมูลค่าไม้นำไปแก้ไขปัญหานี้และความยากจน สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนและประชาชนโดยตรง อีกทั้งยังมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ธนาคารต้นไม้เป็นโครงการสร้างมูลค่าของต้นไม้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะต้นไม้มีการเจริญเติบโตและมีการเพิ่มขึ้นของปริมาณเนื้อไม้ซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจทุกปีไปจนถึงปีที่มีการตัดขายในลักษณะเดียวกันกับการเพิ่มขึ้นของมูลค่าสินทรัพย์ เงินฝาก หรือดอกเบี้ยที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นในแต่ละปี (ธนาคารต้นไม้, 2558)

จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวนั้นพบว่า วิราณี สุขกาย (2547) ได้ศึกษาเรื่องการจัดกาพื้นที่สีเขียวเพื่อความยั่งยืนในเขตชุมชนเทศบาลนครเชียงราย พบว่า พื้นที่สวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงราย มีจำนวน 952 ไร่ ส่วนพื้นที่ทั้งหมดของเขตเทศบาล มีจำนวน 38,031.25 ไร่ เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สวนสาธารณะที่อันนิมานเหมินท์ (อ้างใน สุรเชษฐ์, เชษฐมาส และคณะ, 2537: 6) กำหนดไว้ว่าชุมชนควรมีพื้นที่สีเขียวไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด แต่พื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงรายมีเพียง 1.65% ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นสัดส่วนที่ไม่เหมาะสม จึงชี้ให้เห็นว่าในเขตเทศบาลนครเชียงรายกำลังประสบปัญหาพื้นที่สีเขียวไม่เพียงพอต่อจำนวนประชาชนในเขตพื้นที่

เนื่องจากจังหวัดระยองถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักของโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ถูกพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่ โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมและถือเป็นเมืองอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศ เกิดการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรไทยจากฐานสู่ฐานต่อสิ่งแวดล้อมและต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอาศัยในพื้นที่ก่อให้เกิดวงจรแห่งปัญหาภาวะหนี้สินและความยากจนมีไม่สิ้นสุด คนหนุ่มสาวเข้าไปทำงานในเมืองจนละเลยพื้นที่นาของครอบครัวตนเองและนานวันที่ดินเหล่านีกลายเป็นที่ดินรกร้าง และที่นาบริเวณนี้เป็นที่นาที่น้ำเค็ม ทำนาเพาะปลูกไม่ค่อยได้ผลผลิตทำให้พื้นที่สีเขียวลดลง (กลุ่มสารนิเทศการคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง, 2558)

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ทำวิจัยในแหล่งอุตสาหกรรมชุมชนตรอกไฟไหม้ ตำบลทุ่งควายกิน อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง เกี่ยวข้องกับแนวทางการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรม เนื่องจากสมัยก่อนชุมชนนี้ประสบปัญหาไฟไหม้ในพื้นที่รกร้างที่เกิดจากความแห้งแล้ง ชุมชนได้มองเห็นว่าที่ดิน คือต้นทุนสำคัญในการตั้งต้นชีวิตและนึกถึงพื้นที่รกร้างมากมายในตำบลสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชนได้ การปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้นทำให้ระบบนิเวศกลับมาสมบูรณ์และมีพื้นที่สีเขียวเพิ่มมากขึ้นเกษตรกรมีรายได้เพิ่มจากการปลูกต้นไม้และช่วยแก้ปัญหาหนี้สิน

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยมีความประสงค์ในการศึกษาแนวทางการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรม ชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง กรณีศึกษา โครงการธนาคารต้นไม้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยและกลยุทธ์ใดบ้างที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่แหล่งอุตสาหกรรมให้กลายเป็นพื้นที่สีเขียวจนส่งผลที่ดีต่อคนในชุมชนทางด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น งานวิจัยชิ้นนี้ให้ประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษารวมไปจนถึงองค์กรต่างๆที่สนใจเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมของชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมของชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

การทบทวนวรรณกรรม

งานศึกษาวิจัย “แนวทางการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรม ชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง กรณีศึกษา โครงการธนาคารต้นไม้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร” ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิด เพื่อนำมาประกอบการศึกษาและสามารถอธิบายถึงสาเหตุและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งพื้นที่อุตสาหกรรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบสังคมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่อง “พื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน” (ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2558 : 14) นิยามว่า พื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน หมายถึง พื้นที่โล่งในเขตเทศบาลมีพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลักได้รับการจัดการตามหลักวิชาวนวัฒนวิทยาและภูมิสถาปัตย์ เพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์ให้เอื้ออำนวยต่อการพักผ่อนหย่อนใจและทำหน้าที่เป็นปอดของเมืองอย่างยั่งยืน ทำให้ชุมชนเมืองเป็นเมืองสีเขียวที่น่าอยู่ตลอดไป ขอบเขตของพื้นที่จัดเป็นพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนได้แก่ พื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่สีเขียวเพื่อการบริการ พื้นที่สีเขียวเพื่อ

สิ่งแวดล้อม และพื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจร สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมต่างๆ เช่น สวนผักแปลงพืชไร่ หรือนาข้าว ถือว่าเป็นพื้นที่สีเขียวจำเป็นต้องอนุรักษ์เพื่อเป็นแหล่งอาหารสำหรับชุมชน แต่ไม่นับรวมเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืน เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมประกอบกิจกรรมระยะสั้น ความเป็นสีเขียวจึงไม่ยั่งยืน

แนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชน” (Cohen and Uphoff, 1981 : 6) โคเฮนและอัฟฮอฟ นิยามว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึงสมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับ 4 มิติ ได้แก่การมีส่วนร่วม การตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ (ประยูร ศรีประสาธน์, 2542 : 5) ปัจจัยส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนมี 3 ปัจจัยดังนี้ 1.ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ 2.ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษาอาชีพ รายได้และการเป็นสมาชิกกลุ่ม 3.ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล จากแนวคิดของฟอร์นาร์ออฟ (Fornaroff, 1980 : 104) สามารถสรุปกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังต่อไปนี้ 1.การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธีทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล 2.การดำเนินงาน 3.การใช้บริการจากโครงการ 4.การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

แนวคิดเรื่อง “แหล่งพื้นที่อุตสาหกรรม” (ภาติยะ พัฒนาศักดิ์ :290) นิยามว่า อุตสาหกรรม หมายถึง การแปรรูปวัตถุดิบผ่านการใช้เงินลงทุนและแรงงานเป็นจำนวนมาก เพื่อดำเนินการเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเพื่อการค้า ปัจจัยการพิจารณาทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมสำหรับการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นอยู่กับ 1.ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ 2.ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ทุน แรงงาน การขนส่ง เป็นต้น และนิยามว่า “นิคมอุตสาหกรรม” หมายถึงเขตพื้นที่ดินจัดสรรไว้สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมเข้าไปอยู่รวมกันอย่างเป็นสัดส่วน มีพื้นที่อุตสาหกรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โรงกำจัดน้ำเสียส่วนกลาง ระบบป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น (กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร ,2558 : 3) การแบ่งพื้นที่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1. เขตอุตสาหกรรมทั่วไป คือ เขตพื้นที่ที่กำหนดสำหรับการประกอบอุตสาหกรรมบริการ หรือกิจการอื่นที่เป็นประโยชน์ หรือเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ 2. เขตประกอบการเสรี คือ เขตพื้นที่ที่กำหนดสำหรับการประกอบอุตสาหกรรมพาณิชย์กรรม หรือกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมพาณิชย์กรรม เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจการรักษาความมั่นคงของรัฐ สิ่งของนำเข้าไปในเขตดังกล่าวได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรและค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติ

แนวคิดเรื่อง “ความรับผิดชอบสังคมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)” (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2558 : 10) นิยามว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมหมายถึงการมุ่งบริหารจัดการองค์กรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล มั่งคั่งและยั่งยืนมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้เกษตรกรชุมชนและสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ควบคู่กับการดูแลรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เมธิณี วรลยางกูร , 2557 : 77-79) การสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคมของธ.ก.ส.แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1.การสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคมภายในองค์กร 2.การสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอกองค์กร เช่น การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ โครงการธนาคารต้นไม้ เป็นต้น (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ไม่ปรากฏปีพิมพ์ : 23-24) การวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษาในส่วน

ธนาคารต้นไม้มีแนวคิดให้ประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกรปลูกต้นไม้ที่บ้านที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เหมาะสมและเกื้อกูลต่อระบบนิเวศในพื้นที่ดินทำกินของตนเอง ที่ดินสาธารณะ หรือที่ดินส่วน รวมของชุมชน การดำเนินงานของธนาคารต้นไม้มีเป้าหมายหลัก คือ 1.ปลูกต้นไม้ช่วยฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2.ปลูกต้นไม้เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ 3.ปลูกต้นไม้สร้างบำนาญยามชรา 4.ปลูกต้นไม้สร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งจากภูผาสู่มหานคร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาทั้ง 4 เรื่องประกอบด้วย แนวคิดพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งพื้นที่อุตสาหกรรม และ แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดแนวคิดและความรู้ในการนำไปใช้การสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตลอดจนเพื่อต่อยอดในการสร้างแนวทางการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เนื้อหาให้ครอบคลุมที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุบลรัตน์ หยาใส่ และจิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2557) ได้ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายแผนงานและโครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ สำนวญความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโครงการฯ และพื้นที่สีเขียวประเภทอื่นๆ ความพึงพอใจต่อสิ่งบริการของสวนสาธารณะตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ 504 ตัวอย่าง และกลุ่มตัว อย่างเชิงคุณภาพ 20 ตัวอย่าง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจภาคสนามแบบตรวจรายการ ผลการศึกษาพบว่าเทศบาลนครเชียงใหม่ มี 3 นโยบาย 2 แผนงาน และ 18 โครงการ ผลการประเมินประสิทธิภาพโครงการฯ และพื้นที่สีเขียวประเภทอื่นๆ โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ผลการประเมินความพึงพอใจต่อสิ่งบริการสวนสาธารณะโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ ขาดการประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่ครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐาน ขาดการบำรุง รักษาวัสดุอุปกรณ์และภูมิทัศน์ ขาดแคลนบุคลากร งบประมาณและเทคโนโลยีองค์ความรู้ แนวทางการพัฒนาคือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ตลอดจนการ ศึกษาวิจัยเพื่อนำผลงานวิจัยนี้ไปวิจัยต่อยอดสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่าพบว่า ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาพื้นที่สีเขียวจำนวน 3 นโยบาย คือ นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 -2559, นโยบายการพัฒนาและผลักดันเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืนของเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2552 และนโยบายการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2555 ส่วนแผนงานการพัฒนาพื้นที่สีเขียว พบว่ามีจำนวน 2 แผนงาน คือ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554 และแผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่นและสำหรับโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาพื้นที่สีเขียว พบว่ามีจำนวนทั้งหมด 18 โครงการที่ดำเนินการโดยภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบด้วยโครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียว เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และพื้นที่เมืองโดยรอบ, โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่และจัดการพื้นที่สีเขียวเมืองเก่าเชียงใหม่ตามแนวคิดนิเวศประวัติศาสตร์อย่างมีส่วนร่วม, โครงการเมืองสีเขียวเนเธอร์แลนด์-เชียงใหม่, โครงการปฏิรูปภูมิทัศน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่, โครงการปรับปรุงและพัฒนาสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่, โครงการ

จัดทำสวนแนวตั้งในสถานที่ราชการ, โครงการประกวดต้นไม้ใหญ่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่, โครงการละอ่อนเจียงใหม่ช่วยใจอนุรักษ์ต้นไม้ในเวียงเก่า, กิจกรรมสำรวจและทำแผนที่ต้นไม้ในโรงเรียน, โครงการแผนที่สีเขียวเทศบาลนครเชียงใหม่, กิจกรรมปลูกต้นไม้เพิ่ม เต็มบริเวณคูเมือง, โครงการตัดแต่งกิ่งไม้/ต้นไม้บริเวณพื้นที่เลียบถนนสายต่างๆ, โครงการส่งเสริมการเกษตรในเขตเมือง, กิจกรรม "เขียวกินได้", โครงการ "เยาวชน หมอต้นไม้อาสา", กิจกรรม "ฟื้นคืนชีวิตต้นไม้ใหญ่กับหมอต้นไม้", กิจกรรม "หน้าบ้าน น่านอง" และ กิจกรรม "เขียวออกแบบได้"

สุกัลยา โตสินธุ (2553) ได้ศึกษาวิจัยถึงการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวแบบมีส่วนร่วมในบริบทการขยายตัวของเมืองในโครงการสวนกลางมหานคร(บางกระเจ้า) อำเภอบางกระเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียวในโครงการสวนกลางมหานครจากการขยายตัวของเมืองและศึกษาพื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยการศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่สีเขียวระหว่างพ.ศ.2547 และ พ.ศ.2553 ด้วยข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ของพ.ศ.2547 นำมาเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยวิธีประมวลผลนำเข้าข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมพ.ศ.2553 และนำมาซ้อนทับกันเพื่อจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินและพื้นที่สีเขียวที่มีขนาดใหญ่ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และ 2) เพื่อศึกษาชุมชนในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวในโครงการสวนกลางมหานคร โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชนในเรื่องการบริหารจัดการพื้นที่ เช่น การจัดองค์กร กฎระเบียบของชุมชน การบริหารงานของกลุ่ม การจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษากายภาพพบว่าในพ.ศ.2547 พื้นที่โครงการสวนกลางมหานคร มีพื้นที่สีเขียวร้อยละ 71.68 และในพ.ศ. 2553 มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 74.05 จากนั้นได้ทำการคัดเลือกพื้นที่ที่เป็นสีเขียวแปลงใหญ่ๆ จากข้อมูลทางกายภาพ ซึ่งจะมีพื้นที่สีเขียวอยู่ใน 3 ตำบล คือ ตำบลบางกระเจ้า ตำบลบางกระสอบ และตำบลทรงคนอง ซึ่งสวนใหญ่เป็นพื้นที่ที่เป็นที่ราชพัสดุที่กรมป่าไม้ดูแลรับผิดชอบ และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าตำบลทรงคนอง มีศักยภาพสูงสุดในด้านการมีส่วนร่วมถึงแม้ว่าพื้นที่สีเขียวจะลดลงจากพ.ศ.2547 จำนวนร้อยละ 0.83 หากเปรียบขนาดพื้นที่และจำนวนประชากร จำนวนครัวเรือนแล้วจะพบว่า ตำบลทรงคนอง มีพื้นที่ทั้งหมด 681.76 ไร่ มีความหนาแน่นของประชากร 12.07 คนต่อ ไร่ ความหนาแน่นของครัวเรือน 3.93 ครัวเรือนต่อไร่ ซึ่งมีความหนาแน่นมากที่สุด แต่ยังสามารถอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง โดยพบว่าชุมชนรวมกันบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวของตำบลในรูปของป่าชุมชนเมืองสวนป่าเกตุอ่อนเกล้า ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดจากทุกภาคส่วนอย่างบูรณาการ ทั้งภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน บริษัทห้างร้าน และสถานศึกษาได้รวมจัดกิจกรรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานสนับสนุนทางด้านเทคนิควิชาการ และงบประมาณในการบริหารจัดการป่าชุมชน สวนชุมชนเองมีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายที่มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีความเสียสละสูง จริงจังในการปฏิบัติหน้าที่สามารถพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็วประกอบกับประชาชนในพื้นที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง ซึ่งมีสวนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และยังเข้ามามีบทบาทในการรวมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบขึ้นเองจากภายในชุมชนทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และยังสามารถขยายเครือข่ายอีก

5 ตำบลในอำเภอพระประแดงให้หันมาสนใจในการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว แต่ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตคือการสืบทอดเจตนารมณ์ของคนรุ่นถัดไป ซึ่งอาจมีแนวคิดต่างกันเนื่องจากในปัจจุบันสังคมรอบข้างได้พัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง

จุติชัย ดั่งลำพันธ์ และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาถึงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายใต้แนวคิดชุมชนนิเวศ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ การจำแนกประเภทของพื้นที่สีเขียวและศึกษาศักยภาพของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเพื่อการพัฒนา มีกรอบแนวความคิดในการวิจัยจากการรวบรวมเอกสารและทบทวนวรรณกรรม จนได้ข้อสรุปเพื่อหารูปแบบการจำแนกประเภทของพื้นที่สีเขียวที่มีความสอดคล้องกับพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ดังนี้ คือ พื้นที่สีเขียวธรรมชาติ พื้นที่สีเขียวเพื่อการผลิต พื้นที่สีเขียวเพื่อบริการ พื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อม และพื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจร โดยการจำแนกขอบเขตพื้นที่ และสร้างสมดุลด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ ซึ่งมีมติในการพิจารณา คือ มติด้านพื้นที่ (Area Base) จะพิจารณาถึงศักยภาพของพื้นที่สีเขียวในแต่ละพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน รวมทั้งการนำการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่มาใช้ในการประเมินและเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสม และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมชุมชนเมืองให้ได้มากที่สุด

จากการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้การศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2553 ประกอบกับการสำรวจพื้นที่ทำให้ได้แผนที่บ่งชี้และจำแนกประเภทของพื้นที่สีเขียวในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ และจากการศึกษาด้านศักยภาพของพื้นที่สีเขียวแต่ละประเภท ทำให้ทราบว่าจากการจำแนกพื้นที่สีเขียวทั้งหมด 5 ประเภท มีพื้นที่สีเขียว 2 ประเภทที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา คือ พื้นที่สีเขียวธรรมชาติ และพื้นที่สีเขียวเพื่อการผลิต ควรเป็นพื้นที่สีเขียวที่ควรอนุรักษ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อมและคุณค่าต่อชุมชนสูง เพื่อรักษาสมดุลด้านสภาพแวดล้อมให้กับชุมชนและช่วยส่งเสริมการเป็นชุมชนนิเวศอย่างยั่งยืน

เมธิณี วรรณยางกูร (2557) ได้ศึกษาถึงกลยุทธ์การสื่อสารการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ที่ได้รับปัญหาและอุปสรรคตลอดจนแนวโน้มกลยุทธ์การสื่อสารการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารงานทางด้านการสื่อสารการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างร่วมกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การสื่อสารการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือการสื่อสารการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมภายในและภายนอกองค์กร โดยการสื่อสารการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมภายในองค์กรมุ่งเน้นไปที่กลยุทธ์การสื่อสารของผู้นำโดยผู้นำจะต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมต่างๆขององค์กร และมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรในองค์กรประพฤติปฏิบัติตามส่วนการสื่อสารการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอกองค์กรมุ่งเน้นไปที่กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับชุมชนและการมีส่วนร่วม กับโครงการภายใต้แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งถือเป็นแนวทางการดำเนินงานหลักของธนาคาร 2) การสื่อสารการแสดงความรับผิดชอบต่อ

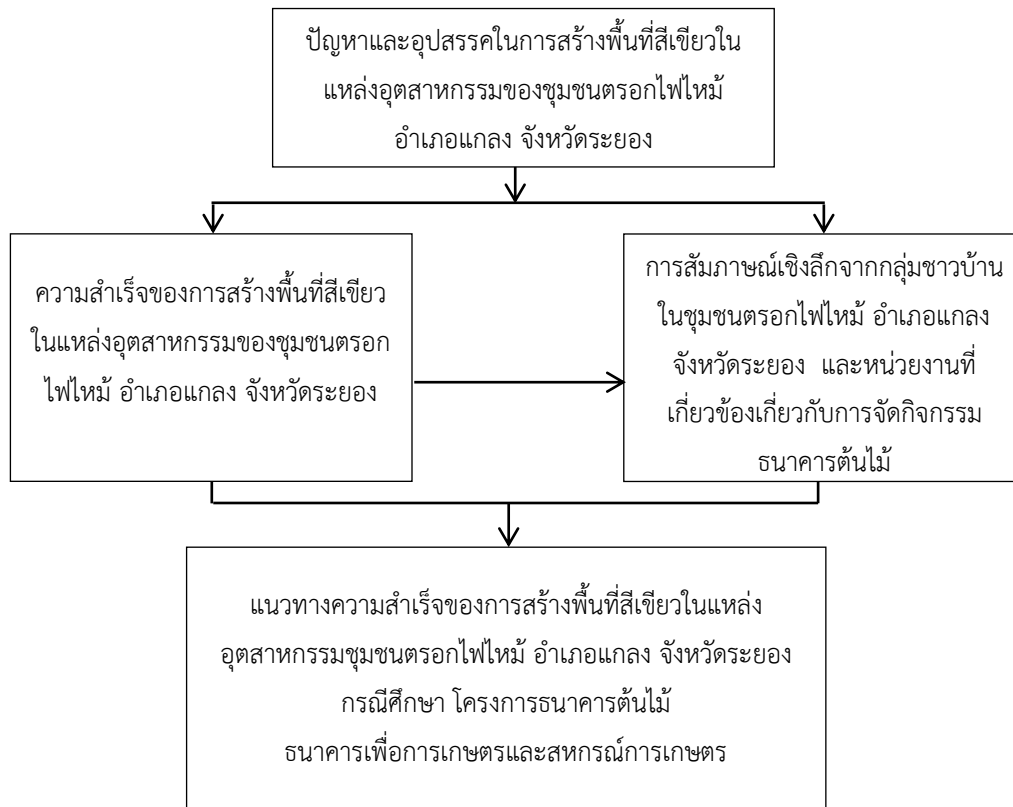
สังคมเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนให้กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม จนได้รับรางวัลจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ นอกจากนี้การสื่อสารยังก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างธนาคารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร 3) ปัญหาที่พบสำหรับการดำเนินงานสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคาร ได้แก่ งบประมาณ ช่องทางการสื่อสาร และความถี่ในการสื่อสาร 4) ธนาคารมีแนวโน้มที่จะเพิ่มงบประมาณเพื่อขยายช่องทางการสื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับช่องทางการสื่อสารประเภทสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มากยิ่งขึ้น

อลงกรณ์ จุฑาเกต (2557) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น 2) ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือ พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นกรุงเทพ มหานครทั้ง 26 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูลภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น มี 10 ด้าน ได้แก่ 1) จุดประสงค์ของการก่อตั้ง 2) การบริหารจัดการ 3) ลักษณะชุมชนที่ตั้งอยู่ 4) ตำแหน่งที่ตั้ง 5) อาคารและสถานที่ 6) การจัดแสดง 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) บุคลากรและเจ้าหน้าที่ 9) การประชาสัมพันธ์ และ 10) การใช้ประโยชน์และการได้รับประโยชน์ของพิพิธภัณฑท์ 2. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีค่อนข้างน้อยในทุกๆ ด้าน แม้จะมีจุดมุ่งหมายที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแต่คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ไม่ได้เข้ามามีส่วนตั้งแต่เริ่มต้น เพราะขาดปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ ขาดกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ และขาดเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร ไม่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สมบูรณ์ได้ 3.แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร มี 4 ข้อ คือ 1) การเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ 2) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ 3) การเสริมสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ และ 4) การเสริมสร้างเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษา" แนวทางความสำเร็จของการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรม ชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง กรณีศึกษาโครงการธนาคารต้นไม้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร" ได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงแนวทางความสำเร็จของการสร้างพื้นที่สีเขียวของชุมชนในแหล่งอุตสาหกรรมและรูปแบบกิจกรรมของโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

1. ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิทยาปรากฏการณ์วิทยา การศึกษาแนวคิดและกระบวนการในด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ การสะท้อนความรู้สึกความคิด และประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา เป็นการค้นหาพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาโดยตรงมุ่งทำความเข้าใจความหมายประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้ประสบเป็นหลักซึ่งปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน (ชาย โพธิ์สิตา, 2549) โดยมุ่งศึกษาถึงแนวทางความสำเร็จในการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมในชุมชนตรอกไฟไหม้ อ.กาหลง จ.ระยอง และ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสร้างพื้นที่สีเขียว

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ชาวบ้านชุมชนตรอกไฟไหม้ ตำบลทุ่งควายกิน อำเภอกาหลง จังหวัดระยองจำนวน 10 คน จากจำนวนประชากรในตำบลทุ่งควายกินทั้งหมด 475 คน ผู้ให้ข้อมูล

หลักทั้ง 10 คน ที่เป็นเกษตรกรต้นแบบที่เข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ของธกส.และ เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระเจ้าอยู่หัวจนประสบความสำเร็จ และ เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจำนวน 3 คน ธนาคารธกส.มีสาขาอยู่ที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยจึงเข้าไปสอบถามที่ธนาคารพบว่า มีเจ้าหน้าที่เฉพาะกลุ่มที่คอยให้ความรู้, ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้านโดยตรงการลงพื้นที่เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของโครงการธนาคารต้นไม้ และยังทราบถึงปัญหาและความต้องการของชาวบ้านอีกด้วย รวมทั้งหมดเป็นจำนวน 13 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาชาวบ้านชุมชนตรอกไฟไหม้ ตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ คือ เดือนกันยายน และตุลาคม 2558

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภทที่สำคัญ ได้แก่

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้อมูลบุคคลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับชาวบ้านชุมชนตรอกไฟไหม้ ใช้การหาข้อมูลแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้อมูลประเภทเอกสารต่างๆ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งชุมชน แหล่งอุตสาหกรรม และรูปแบบกิจกรรมโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จากเอกสารขององค์กร บทความ บทสัมภาษณ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข่าวสารที่ปรากฏในเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ วารสาร และนิตยสาร เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลและรับรู้ถึงการสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้มีด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางความสำเร็จในการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมในโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้วิจัยจึงเลือกเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถาม (Interview Guide) เพื่อใช้เป็นสำหรับแนวทางการสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้ข้อมูล คือ แนวคำถามสำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับแนวคิดพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งพื้นที่อุตสาหกรรม และ แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

2. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูลหลัก ในเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ในการเข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

3. เครื่องบันทึกภาพและบันทึกเสียง เพื่อความสะดวกรวดเร็วและเก็บเนื้อหาได้ครอบคลุมครบถ้วน โดยเฉพาะข้อมูลที่สำคัญ ที่ผู้วิจัยไม่สามารถจดบันทึกไว้ได้ทัน

4. เครื่องมือบันทึกข้อมูลภาคสนาม ได้แก่สมุดจดบันทึก ปากกา ดินสอ เพื่อจดข้อมูลจากการซักถาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 แบบดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) โดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มชาวบ้านชุมชนตรอกไฟไหม้ ตำบลทุ่งควายกิน อำเภอกงหรา จังหวัดระยอง ใช้การหาข้อมูลแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการธนาคารต้นไม้ของ ธกส. เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ และ แนวทางความสำเร็จในการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรม ผู้วิจัยเลือกใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยคำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามเดียวกัน

2. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูลหลัก ในเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ของชาวบ้านในการเข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ และ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการในการเผยแพร่รูปแบบและกิจกรรมของโครงการธนาคารต้นไม้

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องหรือไม่ โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน และ ใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เป็นเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการสังเกตควบคู่ไปกับวิธีการสัมภาษณ์ พร้อมกันนั้นก็ศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร การตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยการแยกแยะ ตีความ และนำเสนอในรูปแบบของการบรรยายต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาแนวทางการความสำเร็จของการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกงหรา จังหวัดระยอง กรณีศึกษา โครงการธนาคารต้นไม้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและค้นคว้าเนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาถึงแนวทางการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรม ชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง กรณีศึกษา โครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยนำผลจากการสัมภาษณ์มาศึกษาตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. แนวทางการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมของชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง

จากการสัมภาษณ์พบว่าแนวทางการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมของชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย

1.1 ที่มาและแนวคิดริเริ่มของโครงการธนาคารต้นไม้ มาจากการริเริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2549 เป็นข้อเสนอของสภาผู้นำชุมชนแห่งชาติภายใต้การดำเนินงานของประยงค์ วรรณคดี นำเสนอยุทธศาสตร์ในการแก้ไข ปัญหาของชาติและปัญหาหนี้สินของพี่น้องเกษตรกร จากโครงการปลูกต้นไม้ใช้หนี้และธกส.ได้ทดลองใช้กับ 18 เครือข่ายทั่วประเทศ สำหรับโครงการนี้สนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกต้นไม้ในที่ดินของตนเองและที่ดินของชุมชน เช่น โรงเรียน ห้วย หนอง คลอง บึง พื้นที่ริมถนนหรือป่าชุมชน เป็นต้น สำหรับที่ดินของตน เองเน้นปลูกตามหัวไร่ ปลายนา ปลูกแซมในพืชเศรษฐกิจ เช่น แซมในสวนปาล์ม สวนยาง สวนมะพร้าว สวนผลไม้ หรือหัวไร่ ปลายนาที่ดอนที่ไม่เหมาะทำการเกษตร เป็นต้น ในโครงการนี้มีการน้อมนำทำตามพระราช ดำริของพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องของการเข้าใจ เข้าถึง เข้าพัฒนา ได้จัดเวทีการปลูกต้นไม้ในใจคนและมีการรับสมาชิก เลือกตั้ง คณะกรรมการและกำหนดชนิดพันธุ์ไม้ที่ปลูก ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกต้นไม้ตามภูมิสังคม เพราะแต่ละพื้นที่มีสภาพดินไม่เหมือนกันโดยเน้นไม้ท้องถิ่นเป็นอันดับแรก การปลูกและการดูแลรักษาต้นไม้มีการตรวจสอบและประเมินมูลค่าต้นไม้เพื่อนำข้อมูลมาบันทึกลงในสมุดของธนาคารต้นไม้ วัตถุประสงค์หลักของโครงการธนาคารต้นไม้ คือ การรณรงค์ให้ปลูกต้นไม้เพื่อป้องกันรักษาป่า ทำต่อเนื่องมา 100 ปี แต่ทำไม่สำเร็จ ธนาคารจึงมองเห็นจุดอ่อนของประชาชน จึงแก้ไขปัญหาด้วยการวิธีการดังนี้ 1.ปลูกในที่ดินของตนเอง วัตถุประสงค์คือต้องการให้ประชาชนปลูกต้นไม้ในที่ดินของตัวเองเพื่อให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ 2.ปลูกแล้วสร้างคุณค่าต้นไม้ที่มีชีวิตนั้นเป็นทรัพย์สิน รู้สึกว่าเป็นรายได้และมีแรงจูงใจ ธนาคารต้นไม้ของชุมชนตรอกไฟไหม้มีจุดเริ่มต้นจากคุณอำ พรมไธสง อาชีพเกษตรกร ทำนาเป็นหลัก แต่ด้วยพื้นที่นี้ฝนไม่ค่อยตกตามฤดูกาลและเห็นสมเด็จพระราชินีทรงปลูกต้นยางนา เป็นจุดเริ่มต้นให้คุณอำเริ่มปลูกต้นยางนาตั้งแต่ปี 2548 ไม่ทราบมาก่อนว่ามีโครงการธนาคารต้นไม้ แต่ปลูกด้วยใจรัก เพื่อสร้างบรรยากาศและช่วยลดภาวะโลกร้อน โครงการนี้ได้เริ่มต้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2553 ปัจจุบันธนาคารต้นไม้มีสมาชิกจำนวนทั้งหมด 60 คน แบ่ง เป็นอำเภอกาหลง 50 คน และในอำเภออื่นๆที่อยากเข้าร่วมอีกประมาณ 10 คน

1.2 การฝากถอนของธนาคารต้นไม้ ชาวบ้านต้องทาสมาชิกรวมกลุ่มจำนวน 9 คนขึ้นไปจึงสามารถลงทะเบียนเพื่อร่วมเข้าโครงการกับธนาคารต้นไม้ เมื่อผู้ฝากมีความต้องการถอนต้นไม้ต้องแจ้งให้ทางธนาคารทราบก่อนว่าจะถอนออกจากบัญชีการปลูก หรือสมาชิกที่ต้องการเข้าร่วมโครงการ 1 คน ต้องมีต้นไม้อย่างน้อย 9 ต้น ผลตอบแทนจากการนำต้นไม้ฝากกับธนาคารจ่ายในรูปแบบของดอกเบี้ย ปัจจุบันธนาคารจ่ายให้ต้นละ 3 บาทต่อต้นต่อวัน ให้ชุมชนเป็นค่าตอบแทนดำเนินการจัดการ

1.3 สาเหตุของการปลูกต้นยางนา ในอดีตชาวบ้านเคยปลูกต้นตะเคียนแต่ไม่เจริญเติบโต เนื่องจากพื้นที่เป็นดินเค็มและสังเกตเห็นว่ามีต้นยางนาขึ้นอยู่ภายในบริเวณพื้นที่วัดเป็นจำนวนมาก จึงเริ่มเก็บลูกยางนามาเพาะและนำมาทดลองปลูกปรากฏว่าเจริญเติบโตได้เป็นอย่างดีจึงนิยมนำมาปลูก ต้นยางนาต้องมีอายุ 17 ปีขึ้นไป สามารถนำมาเจาะน้ำมันและน้ำมันยางที่ได้นำไปใช้ทำไบโอดีเซล ถ้ามีอายุ 20 ปีขึ้นไปนำไปทำไม้เครื่องบน พวงรอก ช่อ เป็นต้น ระยะเวลาปลูกเพิ่มมากขึ้นราคาของต้นยางนาเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เพิ่มขึ้นวันละ 3 บาทต่อต้นต่อวัน มูลค่าของต้นยางนาถ้าอายุ 20 ปีขึ้นไป ราคาอยู่ที่ 20,000-30,000 บาทต่อต้น

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการปลูกต้นยางนาในชุมชน ได้แก่ ฝนตกต้องตามฤดูกาล พื้นที่สีเขียวในชุมชนเพิ่มขึ้น ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับอากาศบริสุทธิ์ แก้ปัญหาเรื่องภัยแล้ง ปัญหาน้ำท่วมลดลง ชาวบ้านมีสังคมมีเครือข่ายได้องค์ความรู้เพิ่มและมีอาชีพที่มั่นคง โดยคิดว่าปลูกไว้ให้ลูกหลานในอนาคตถือเป็นการสร้างรากฐานที่สำคัญ

1.5 ผลลัพธ์หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากแนวคิดธนาคารต้นไม้ส่งผลต่อชุมชนตรอกไฟไหม้ คือ การได้รับทักษะความรู้และการอบรมจากอภท.ส่งผลให้ชาวบ้านสามารถพลิกฟื้นผืนนาทิ้งร้างให้กลับมาทำการเกษตรได้อีกครั้งและที่สำคัญทำให้ลูกหลานเห็นว่าผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์ทำให้หวนคืนสู่อาชีพเกษตรกรรมเหมือนบรรพบุรุษ ไม่ต้องออกไปรับจ้างทำงานต่างถิ่น ทดลองบนที่ดินของตนเองโดยยึดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักแจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้าน จากการลองผิดลองถูกทำให้เห็นผลระยะยาวที่ชัดเจน ต้นทุนการผลิตต่ำ และได้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยเมื่อมองเห็นถึงผลดีกลายเป็นแรงกระตุ้นให้ชาวบ้านมั่นใจและหันมาปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันพื้นที่บริเวณนี้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแหล่งศึกษาดูงานและอบรมสำหรับเกษตรกรที่สนใจการทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเองและนำไปสู่การทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โครงการธนาคารต้นไม้เป็นการขับเคลื่อนภาคประชาชนให้มีกระบวนการเริ่มทำทะเบียน การรับรองเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการทำต้นไม้ การทำโฉนดต้นไม้จนกระทั่งสามารถนำต้นไม้ไปเป็นหลักทรัพย์ได้ จากข้อมูลที่ร่วมกันประเมิน ร่วมกันรับรองและทำพิกัดทางภูมิศาสตร์ (GPS) บันทึกในระบบดาวเทียม จากปีที่เริ่มทำจนถึงปัจจุบันได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการวางแผนขับเคลื่อนเป็นขั้นๆ และทำการสังเกตว่าขั้นใดบ้างที่มีความสำเร็จ วิธีการเดิมคือใช้ตามคำสอนของพระเจ้าอยู่หัว โดยการทำความจริงให้ประชาชนได้รับรู้

2. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมของชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

จากการสัมภาษณ์พบว่าสภาพปัญหาและอุปสรรคในการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมของชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย

2.1 ปัญหาการเช่าที่ดินของคนอื่นหรือขอคนอื่นมาทำ เกิดจากชาวบ้านไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงต้องใช้วิธีการเช่าหรือขอจากเจ้าของที่ดินมาทำ เมื่อทำแล้วประสบความสำเร็จทำให้เจ้าของที่ดินมีความต้องการนำที่ดินของตนเองคืนและนำมาใช้ในการทำการเกษตรด้วยตนเอง

2.2 ปัญหาดินเค็ม ชาวบ้านพบว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่นาดินเค็มไม่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมเพราะดินมีปริมาณเกลือละลายอยู่ในสารละลายดินมากเกินไป จนมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและผลิตผลของพืชทำให้พืชเกิดอาการขาดน้ำและมีการสะสมไอออนที่เป็นพิษในพืชมากเกินไป ทำให้เกิดความ

ไม่สมดุลของธาตุอาหารพืช และใช้ระยะเวลายาวนานเกินไปส่งผลให้ชาวบ้านมองไม่เห็นถึงผลสำเร็จที่จะได้รับในอนาคต

2.3 ปัญหาการขาดความรู้และไม่มีทักษะเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม ชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรกรรมที่ถูกต้องและการแปรรูปพืชผลทางการเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูงขึ้น

สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทสัมภาษณ์ของกลุ่มชาวบ้านชุมชนตรอกไฟไหม้ ตำบลทุ่งควายกิน อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมโครงการธนาคารต้นไม้ของธกส. พบว่า

1. แนวทางความสำเร็จของการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมของชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง การที่ชุมชนประสบความสำเร็จในการสร้างพื้นที่สีเขียวต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอบรมของธกส. การเสียสละพื้นที่นาของตนเองในการทดลองเพาะปลูก การช่วยกันลงมือพัฒนาและร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับที่ดินของตนเองโดยการลองผิดลองถูก การทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อช่วยการฟื้นบำรุงดินและแก้ปัญหาดินเค็มให้กลับมามีสภาพดินที่ปกติสามารถเพาะปลูกได้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จ

2. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสร้างพื้นที่สีเขียวในแหล่งอุตสาหกรรมของชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ปัญหาการใช้ระยะเวลายาวนานเกินไปเนื่องจากปัญหาดินเค็ม มองไม่เห็นถึงผลสำเร็จในอนาคตส่งผลให้ชาวบ้านจำนวนน้อยเข้าร่วมกับโครงการนี้ นอกจากนั้นชาวบ้านยังขาดทักษะความรู้ด้านเกษตรกรรมตลอดจนความสามารถการแปรรูปพืชผลทางการเกษตรให้กลายเป็นสินค้าเพิ่มมูลค่า

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ (Cohen and Uphoff, 1981 : 6) โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ นิยามไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ ชาวบ้านพยายามทดลองปลูกต้นไม้หลากหลายชนิดจนพบว่า การปลูกต้นยางนาสามารถทำประโยชน์และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ต้นยางนามีอายุ 17 ปีขึ้นไป สามารถนำเอาน้ำมันยางไปทำไปโอติเชล และถ้ามีอายุมากขึ้นทำให้ราคาของต้นยางเพิ่มสูงขึ้นด้วย ส่งผลดีต่อคนในชุมชนทำให้หันมาปลูกต้นยางนาเพิ่มมากขึ้น เกิดพื้นที่สีเขียวในชุมชน ฝนตกตามฤดูกาล คุณภาพชีวิตดีขึ้น ได้รับอากาศที่บริสุทธิ์ และช่วยแก้ปัญหาภัยแล้งได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ (Kotler P. & Nancy L., 2005: 3) คอตเลอร์ และ แนนซี นิยามไว้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงชุมชนให้น่าอยู่มากขึ้นผ่านการตัดสินใจตามแนวทางการดำเนินธุรกิจและการมีส่วนร่วมขององค์กร จะเห็นได้ว่าธกส. มีความพยายามการใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และมีความชำนาญเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านธนาคารและด้านเกษตรกรรมมาช่วยสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน โดยการใช้โครงการธนาคารต้นไม้เป็นตัวหลักต้นและช่วยให้ชาวบ้านในชุมชนตรอกไฟไหม้ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยองมี

ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และยังส่งผลต่อประเทศชาติให้มีพื้นที่สีเขียวมากขึ้น เป็นการช่วยลดสถานการณ์ภาวะโลกร้อนอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ ธกส.การริเริ่มโครงการธนาคารต้นไม้ของธกส.พบว่า จุดเริ่มต้นของโครงการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรภายใต้โครงการปลูกต้นไม้ใช้หนี้ สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชน อีกทั้งยังมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการนี้สนับสนุนให้ปลูกต้นไม้ในที่ดินของตัวเอง ที่ดินของชุมชน และ พื้นที่ริมถนนหรือป่าชุมชนโดยปลูกแซมในพืชเศรษฐกิจ เช่น แซมในสวนปาล์ม สวนผลไม้ หรือที่ทำการเกษตรอย่างอื่นไม่เหมาะสม โดยส่งเสริมให้ประชาชนปลูกต้นไม้ตามพันธุ์แต่ละท้องถิ่น สำหรับผลตอบแทนจากการนำต้นไม้มาฝากกับธนาคารจะถูกจ่ายในรูปแบบของดอกเบี้ย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มชาวบ้านชุมชนตรอกไฟไหม้ ตำบลทุ่งควายกิน อำเภอกงหรา จังหวัดระยอง เห็นความสำคัญของโครงการธนาคารต้นไม้ แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ชาวบ้านบางส่วนมองถึงผลสำเร็จของโครงการนี้อาจต้องใช้ระยะเวลานานรวมทั้งยังขาดทักษะความรู้ความสามารถในการแปรรูปพืชผลทางการเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ดังนั้นผู้วิจัยเสนอแนะว่า

- 1) สำหรับชุมชนตรอกไฟไหม้ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการและประโยชน์ต่างๆ ที่รับจากโครงการธนาคารต้นไม้ให้กับสมาชิกกลุ่มชาวบ้านชุมชนตรอกไฟไหม้
- 2) สำหรับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรมฝึกทักษะอาชีพและจัดตั้งโครงการศูนย์การเรียนรู้ประจำชุมชนเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรกรรมนำพืชผลทางการเกษตรมาแปรรูป และสร้างอาชีพให้แก่ชาวบ้านในชุมชนเพื่อให้รายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับประโยชน์ของโครงการธนาคารต้นไม้ การให้ความรู้และแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาดินเค็มในพื้นที่ชุมชนตรอกไฟไหม้

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือสมาชิกโครงการธนาคารต้นไม้ในชุมชนตรอกไฟไหม้เพียงด้านเดียว ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรศึกษาข้อมูลจากอำเภออื่นๆ หรือบริเวณชุมชนอื่นที่ใกล้เคียงกับแหล่งอุตสาหกรรม เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาในครั้งนี้ว่าสอดคล้องหรือมีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กลุ่มสารนิเทศการคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง[ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน 2558. เข้าได้จาก
<http://www.thaigov.go.th/index.php?option=com>
- กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.รายงานการศึกษา เรื่อง นิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่
กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2554 [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2558. เข้าได้จาก
http://cpd.bangkok.go.th:90/web2/strategy/DATA54_55/7INDUS.pdf
- จุติชัย ด้วงลำพันธ์ และคณะ. (2556). การพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายใต้แนวคิดชุมชนนิเวศ กรณีศึกษา: เทศบาล
เมืองแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์เครือข่าย
งานวิจัยนิเวศวิทยาป่าไม้ประเทศไทย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
สำนัก งานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ชาย โพธิ์สิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติงแอนด์พับลิชชิง,
2549
- ธนาคารต้นไม้. ธนาคารต้นไม้ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2558. เข้าได้จาก
<http://www.baac.or.th/csr2011/files/%E0%B8%98%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%A1%E0%B9%89.pdf>
- ธนาคารต้นไม้. รู้จักกับธนาคารต้นไม้ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2558. เข้าได้จาก
http://www.treebankthai.com/images/intro_1324056483/%C3%D9%E9%A8%D1%A120%B8%B5%C1.pdf
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. แผนการดำเนินงานเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม [ออนไลน์].
เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2558. เข้าได้จาก <http://www.baac.or.th/csr2011/files/6.pdf>
ธรรมาธิราช.
- ประยูร ศรีประสาธน์. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของ
คณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
- ภาติยะ พัฒนาศักดิ์. อุตสาหกรรม [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2558. เข้าได้จาก
[http://e-book.ram.edu/e-book/g/GE253\(50\)/GE253-11.pdf](http://e-book.ram.edu/e-book/g/GE253(50)/GE253-11.pdf)
- เมธิณี วรลยางกูร. (2557). "กลยุทธ์การสื่อสารการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์การเกษตร." วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 7 , ฉบับที่ 3
(กันยายน – ธันวาคม) : 700 -714
- วิราณี สุขกาย. (2547). การจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อความยั่งยืนในเขตชุมชนเทศบาลนครเชียงราย.
การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม,
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. รายงานฉบับสมบูรณ์ มาตรการในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียว ในเขตชุมชนอย่างยั่งยืน [ออนไลน์].เข้าถึงเมื่อ 7 กันยายน 2558. เข้าได้จาก http://www.onep.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2849:2011-12-21-08-37-53&catid=127:2011-12-20-08-42-38&Itemid=254
- สุกัลยา โตสินธุ์. (2553). การบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวแบบมีส่วนร่วมในบริบทการขยายตัวของเมืองในโครงการ สวนกลางมหานคร (บางกระเจ้า) อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม), คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาส และคณะ. (2537). การศึกษารูปแบบและขนาดที่เหมาะสมของพื้นที่สวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร. งานวิจัย คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อลงกรณ์ จุฑาเกต. 2557. "การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร." วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 7, ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม): 1098-1112
- อุบลรัตน์ หยาไส่ และจิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. 2557. "แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่". วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต ปีที่ 2, ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม): 233-243

ภาษาต่างประเทศ

- Cohen , J.M. and Uphoff. (1981). N.T. Rural Development Participation :Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. New York: Rural Development Committee Center for International Studies. Cornell University.
- Fornaroff , A. (1980). Community involvement in Health System for Primary Health Care. Geneva : World Health Organization.
- Kotler P. & Nancy L.(2005). Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Your Cause. New Jersey: John Wiley & Sons.